

REKABET FORUMU

HUKUK-EKONOMİ-POLİTİKA

Ocak 2024, Sayı: 163

Rekabet Derneği, 20 Mayıs 2004 tarihinde kurulmuş bir sivil toplum örgütüdür. Derneğin amacı Türkiye'de rekabet ortamının ve rekabet kültürünün gelişmesine katkıda bulunmaktır.

Bu dergide ileri sürülen görüşler yazarlarına ait olup Rekabet Derneği'ni bağlayıcı değildir.

Web: www.rekabetderneği.org

YENİ PİŞMANLIK YÖNETMELİĞİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME VE ÇIKARIMLAR *

***Av. HÜSEYİN COŞGUN, LL.M (London)**

Rekabet Hukuku Danışmanı

GİRİŞ

Türk rekabet hukuku sistemine 2009 yılında giren Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik (Pişmanlık Yönetmeliği) 16.12.2023 tarihli Resmi Gazete'de¹ yayımlanan aynı isimli yeni bir yönetmelik ile (**Yeni Yönetmelik**) yürürlükten kaldırılmış ve bu Yeni Yönetmelik ile bir önceki yapı ve sistematik temel olarak korunmakla birlikte bir takım değişikliklere yer verilmiştir.

Bu çalışmanın birinci kısmında öncelikle, değişikliklerin bağlamlarının daha iyi değerlendirilebilmesi amacıyla başlangıcından bu yana ülkemizdeki pişmanlık başvuruları² istatistikleri incelenecektir.

İkinci kısımda, Yeni Yönetmelik ile ilgili esasa ilişkin değişiklikler kapsamında kartel kolaylaştırıcısı, Kurul içtihadı ile Kabahatler Kanunu karşısındaki pozisyonu, mehzaz

¹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/12/20231216-9.htm>

² Bu çalışmada pişmanlık başvurusu kavramı indirim başvurularını da içerecek şekilde kullanılacaktır.

uygulamadaki yaklaşım ve Ceza Yönetmeliği'nde de bir değişiklik önerisi tartışılacak, yeni sevk edilen indirim başvurularında katma değerli belge sunulması şartı irdelenecek ve indirim oran aralıklarındaki değişikliklere değinilecek ve son olarak kartel dışındaki ihlaller için de yönetmelik hükümlerinin uygulanması konusuna işaret edilecektir.

Üçüncü kısımda Yeni Yönetmelik'nin usuli süreçlere etkisi bağlamında özellikle pişmanlıktan faydalanılmasının bir koşulu haline getirilen mevcut ve eski çalışanların bilgisine başvurulmasında teşebbüsün azami gayret göstermesi konusu ele alınacak, görevli birime ilişkin yapılan tanım değişikliğine yer verilecek ve geçiş hükümlerine değinilecektir.

Çalışmanın dördüncü ve son kısmında ise Yeni Yönetmelik bir bütün olarak ele alınarak varılan sonuç ve çıkarımlara yer verilecektir.

I. BAŞVURULARA İLİŞKİN SAYISAL VERİLER

Pişmanlık Yönetmeliği'nin yürürlüğe girdiği 2009 yılından bu çalışmanın kaleme alındığı zamana kadar yapılan başvurulara ilişkin olarak kamuya açık kaynaklardan³ erişilebilen bilgilerden şu sonuçlara ulaşılmaktadır.

Tablo-1 Başvurunun Yapıldığı Aşamaya Göre Sınıflama

Önaraştırma Öncesi Yapılan Başvurular	11
Önaraştırma Sonrası Yapılan Başvurular	16
Toplam	27 ⁴

³ Rekabet Kurumu Yıllık Faaliyet Raporları (<https://www.rekabet.gov.tr/tr/Sayfa/Kurumsal/faaliyet-raporlari>); Toprak, Dilan : Avrupa Birliği Uygulamaları Işığında Türk Rekabet Hukukunda Pişmanlık Programının Değerlendirilmesi, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, No: 176, Ankara 2020. (<https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/uzmanlik-tezleri/dilantoprak-20201006133204667-pdf>) ; Gündüz, Harun : Rekabet İhlallerine İlişkin Soruşturmalar ve Para Cezaları : Rekabet Kurulu'nun 20 Yıllık Bilançosu, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2018, s. 186 vd.

⁴ Bu başvuruların ikisinin usulüne uygun bir başvuru olmadığı için reddedildiği, reddedilen başvurularadan birinin daha sonra usulen uygun olarak yineleniği anlaşılmaktadır.

Tablo-2 Başvurunun Sonucuna Göre Sınıflama

Tam Bağışıklık Alan Başvurular	5 ⁵
İndirim Alan Başvurular	13
Kurulun İhlal Tespit Etmediği Başvurular	9
Kurulun İhlalin Niteliğini Diğer İhlal Olarak Yaptığı Başvurular	2 ⁶

Bu veriler ışığında öncelikle, yürürlükte bulunduğu yaklaşık 14 yıllık süre göz önüne alındığında pişmanlık mekanizmasının toplam 27 başvuru ile başarılı olduğunu söylemenin güç olduğuna işaret edilmelidir. Başvuruların %30'unun zaten bir ihlal tespiti ile sonuçlanmadığı ve özellikle Kurum'un elinde bir hiçbir bilgi bulunmayan önaraştırma öncesi aşamada yapılan başvurular ile ancak 3 adet ihlalin ortaya çıkarıldığı ve bunlardan 1 tanesinin de kartel olarak nitelenmediği göz önüne alındığında mekanizmanın kendisinden beklenen etkinliği yaratamadığını söylemek yanlış olmayacaktır.⁷ Kuşkusuz bu verileri ihlal kararı verilen dosya sayısı ile karşılaştırmak da gereklidir. 2009-2022 yıllarına ilişkin Rekabet Kurumu faaliyet raporlarında yer verilen 4. madde yatay anlaşma sayıları toplandığında 680 rakamına ulaşılmaktadır. Bu rakamın ne kadarının diğer ihlallere işaret ettiğine ilişkin net bir veri olmamakla birlikte, her durumda, pişmanlık mekanizmasıyla ortaya çıkarılan kartel sayısının bir hayli düşük olduğu görülmektedir.

Ülkemiz uygulamasını AB Komisyonu'nun pişmanlık mekanizmasını kartelleri ortaya çıkarmada kullanma kapasitesi ile karşılaştırdığımızda ise -elbette bu karşılaştırmmanın bir unsurunun ulusal bir rekabet otoritesi diğer unsurunun ise uluslararası bir yapı olduğunu gözardı etmeksizin- durum çok daha net bir şekilde

⁵ Bu başvurulardan 3'ü önaraştırma aşamasından önce, 2'si önaraştırma aşamasından sonra yapılmıştır.

⁶ Bu başvuruların birinde Kurul doğrudan 4054 sayılı Kanun'un 16. Maddesini uygulayarak ilgili teşebbüse ceza vermemiş, diğer başvuruda ise indirim Ceza Yönetmeliği'ne dayanarak uygulanmıştır.

⁷ Pişmanlık programının etkinliğinin artırılması hakkında öneriler için bkz : Dilan, s. 20 vd; Altun, Müçteba Kartellerin Ortaya Çıkarılmasında Kullanılabilecek Araçlar Bağlamında Rekabet Kurumu Uygulamasına Bir Öneri : İhbarcı Koruma ve Ödül Programları, Rekabet Dergisi, C.19, S.1, s. 66-117.

ortaya çıkmaktadır. OECD'nin 2023 tarihli “*Etkin Pişmanlık Programlarının Geleceği*” üst başlıklı raporunda⁸ AB Komisyonu’nun 2006 ile 2017 arasındaki kartel dosyalarının, 2 istisna hariç, %100’nün pişmanlık başvurusundan kaynaklandığı belirtilmektedir.⁹ Her ne kadar, aynı çalışmada bağışıklık/indirim başvuru sayısının 2015-2021 aralığında globalde % 65, OECD üyesi ülkeler bazında %58 ve Avrupa’da %60 azaldığına da işaret ediliyor olsa da, bu ülkenin ülkemizdeki seyri zaten yansıtmadığı da vurgulanmalıdır.

Çalışmanın ilgili kısımlarında gerekli olduğu ölçüde tekrar değinilecek bu nitel verilerden sonra Yeni Yönetmelik’le getirilen değişikliklere geçilebilir.

II. YENİ YÖNETMELİK İLE GETİRİLEN ESASA İLİŞKİN DEĞİŞİKLİKLER

Yeni Yönetmelik ile getirilen esasa ilişkin değişiklikleri, (i) kartel kolaylaştırıcısı kavramı, (ii) indirim başvurularına ilişkin değişiklikler ve (iii) kartel dışındaki ihlallere de yönetmelik hükümlerinin uygulanması olarak ifade etmek mümkündür. Aşağıda sırasıyla bu hususlara değinilecektir.

1. Kartel Kolaylaştırıcısı Kavramı

Yeni Yönetmelik’in “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinin (d) bendinde bu kavram “*Kartel tarafları ile üretim veya dağıtım zincirinin aynı seviyesinde faaliyet göstermeksizin, bir kartelin kurulmasına ve/veya sürdürülmesine aracılık eden, faaliyetleri ile bir kartelin kurulmasını ve/veya sürdürülmesini kolaylaştıran teşebbüsler ve teşebbüs birlikleri*” olarak ifade edilmiştir. Bu tanımdan hareketle, öncelikle “kolaylaştırıcısının” kartel tarafları ile rakiplik ilişkisi içinde olmayan bir teşebbüs anlamına geldiği söylenebilecektir.

İkincisi, yine tanımdan açıkça anlaşılacağı üzere, “kolaylaştırıcı” karteğe taraf bir teşebbüs de değildir. Nitekim yine aynı maddenin (e) bendinde kartel tarafı “*Pazarın aynı seviyesinde faaliyet gösteren ve (ç) bendinde sayılan anlaşma ve/veya uyumlu eylemlere taraf olan teşebbüsler*” olarak tanımlanmıştır.

Üçüncüsü, tanıma göre “kolaylaştırıcı” olmak için aranan maddi unsur bir kartelin kurulmasına/sürdürülmesine aracılık etme ve kurulma/sürdürülmeyi kolaylaştırmak

⁸ <https://www.oecd.org/daf/competition/the-future-of-effective-lenieny-programmes-2023.pdf>

⁹ İbid, s.9.

şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yani bir teşebbüsün karteli kolaylaştıran olarak bir idari yaptırıma tabi tutulabilmesi için rekabet otoritesinin teşebbüsün eyleminin **aracılık etme/kolaylaştırma** olduğunu ortaya koyabilmesi gereklidir.

Söz konusu değişikliğin özellikle kartele taraf olmamakla beraber bir yaptırım riski altında bulunan teşebbüsler için de pişmanlık başvurusunda bulunulabilmesi yolunu açan son derece önemli ve nimet/külfet dengesinin doğru şekilde kurulmasına katkı sağlayan yerinde bir düzenleme olduğu söylenebilir.

Bu noktada Kurul'un kartel kolaylaştırıcısına yaklaşımının zaman içindeki seyrine değinmenin de düzenleme değişikliğini daha iyi değerlendirebilmek açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.1 Kartel Kolaylaştırıcısının Kurul İçtihadındaki Pozisyonu

Bu başlık altında değinilebilecek ilk karar 2006 tarihli Roche/EIP/Başer kararıdır.¹⁰ Söz konusu kararda rakip iki teşebbüs ile rakip konumunda olmayan bir teşebbüs 4. maddeyi müştereken ihlal (ihaleye ortak ecza deposu ile katılma) edebileceği tespitine yer verilmiş ve *“İnceleme konusu ilişki üçgeninin yürümesinde (vurgu eklenmiştir) asli aktör, ihlalde en az diğer taraflar kadar payı vardır.”* ifadesi kullanılarak tüm teşebbüslere aynı oranda ceza verilmiştir. Son yıllarda topla-dağıt ihlallerini ifade ederken kullanılan terminolojinin bu kararda bu kadar erken bir dönemde kullanılması oldukça ilginçtir.

Bu karardan bir yıl kadar sonra alınan İEİS kararında¹¹ ise, her ne kadar dosya raportörleri anlaşma iradesinin oluşumuna katkıda bulunan deponun da Kanun'un 4. maddesi hükmüne göre ihlale katıldığı kanaatinde olsa da, Kurul **“Nitekim pazarın farklı seviyelerinde bulunan sağlayıcı teşebbüsler ile bir ecza deposunun fiyat birliği sağlanması gibi bir ortak çıkarından söz etmek güçtür”** sonucuna vararak kolaylaştırıcı pozisyonunda olan teşebbüse bir yaptırım uygulamamış ve böylelikle ilk görüşünü sürdürmemiştir.

2009 yılında alınan Peugeot Bayileri kararında¹² ise Kurul, Method Company unvanlı teşebbüsün kolaylaştırıcı faaliyetlerini açıkça tespit etmesine rağmen ilgili teşebbüse **“4054 sayılı Kanun'un kapsamını açıklayan ve Kanun'u ihlal eder**

¹⁰ Rekabet Kurulu'nun 06-51/655-183 sayılı kararı.

¹¹ Rekabet Kurulu'nun 07-07/43-12 sayılı kararı.

¹² Rekabet Kurulu'nun 09-01/8-7 sayılı kararı.

nitelikteki eylemlere yardımcı olmaması gerektiğini hatırlatan bir yazının gönderilmesine” karar vermiştir. Bu yaklaşımda kolaylaştırıcının sorumluluğuna gidilmemesi anlayışını kuvvetlendirmektedir.

Aynı yıl alınan Beyaz Et kararında¹³ da Kurul benzer şekilde, kartelin oluşumunda kolaylaştırıcı rolü olduğunu net bir şekilde tespit ettiği teşebbüs birliğine, bu kez teşebbüs birliğinin başkanına ihlalde belirleyici etkisi bulunması nedeniyle ceza verildiği, tüzel kişiliğe ayrıca ceza verilmesinin mükerrer cezalandırmaya neden olacağı gerekçesiyle sadece görüş gönderilmesine karar vermiştir.

Kolaylaştırıcıya idari para cezası verilmemesi yaklaşımının 2010 yılında alınan Citroen Bayileri kararında¹⁴ da muhafaza edildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu kararda kolaylaştırıcı fonksiyonu net olarak ortaya konan Duyar Danışmanlık unvanlı teşebbüse görüş yazısı gönderilmesine dahi gerek görülmemiştir.

Öte yandan Kurul’un 2013 tarihli Erzincan Hazır Beton kararında¹⁵ bu kez tamamen tersi bir yaklaşım benimsenmiş ve dört üretici ve iki bayi arasındaki ilişki **koordinasyon sağlama** olarak nitelenerek, herhangi bir rakiplik tartışmasına girilmeksizin bütün teşebbüslere aynı oranda ceza verilmiştir.

Ancak takip eden yılda alınan Maya kararında yaklaşımın yine farklılaştığı gözlemlenmektedir. Nitekim, kararda *“Pişmanlık başvurusunda, “ombudsman” kod adlı bir kişi aracılığıyla pazardaki oyuncular ile doğrudan iletişimin sağlandığı veya görüşmeler düzenlenerek çeşitli bilgilerin pazar oyuncularına iletildiği, bu kişinin Dosu Maya’nın eski (.....) olduğu bilgisi verilmiştir. Bunun yanında, ombudsmana karteli koordine etme, gözetme ve diğer hizmetleri karşılığında kartel üyesi dört teşebbüs tarafından doğrudan en az üç ödeme yapıldığı ifade edilmiştir”* ifadesine verilmiş, ancak bu eylemi gerçekleştiren hakkında bir yaptırım uygulanmamıştır. Bu noktada, gerekçeli kararda karartılarak geçilse de, ilgilinin gerçek kişi olmasının muhtemel olduğu, bu bağlamda ve somut olay koşullarında teşebbüs niteliği taşımasına ilişkin şüphelerin söz konusu olabileceği de vurgulanmalıdır.

¹³ Rekabet Kurulu’nun 09-57/1393-362 sayılı kararı.

¹⁴ Rekabet Kurulu’nun 10-60/1274-480 sayılı kararı.

¹⁵ Rekabet Kurulu’nun 13-54/755-315 sayılı kararı.

Kurul'un 2013 yılında aldığı Çorum Yapı Denetim kararında¹⁶ ise daha önceki kararlardan farklı olarak ihlalde kolaylaştırıcı rolü olan teşebbüse ilişkin olarak ilk kez Kabahatler Kanunu'nun iştirak hükümleri temelinde bir değerlendirme yapıldığı görülmektedir.¹⁷ Kurul anılan Kanun'un 14. maddesinin sadece tek tip failliği esas aldığını değerlendirmiş ve kast unsurunun da mevcudiyetini tespit ederek kartelin taraflarına ve kolaylaştırıcıya Ceza Yönetmeliği'nin yer verilen diğer ihlal kategorisinden yaptırım uygulamıştır. Bu karar Kabahatler Kanunu ile inceleme konusu Yeni Yönetmelik hükümleri arasında "iştirak" hükümleri bağlamında önemli farklılıkların bulunabileceğine ilişkin çıkarımlara neden olabilecek niteliktedir. Aşağıda bu hususu ayrıntılı olarak değinilecektir. Kararda ayrıca "salt teknik yardımın ötesine geçme" şeklinde, kolaylaştırıcının eyleminin yoğunluğuna ilişkin bir kriter de yer verildiği görülmektedir.

Kurul'un 2021 tarihli Taksimetre kararında¹⁸ ise, Kabahatler Kanuna ve iştirak hükümlerine ilişkin herhangi bir tartışmaya dahi girilmeksizin, ilgili teşebbüsün "üretici teşebbüslere ürün-hizmet türü ve fiyatı bilgisini içerecek şekilde rapor göndererek **ihlali kolaylaştırıcı eylemde** bulunduğu" tespit edilmiş, bu eylem diğer ihlal kategorisinde ele alınırken, kartel tarafı teşebbüsler için Ceza Yönetmeliği'nin karteğe ilişkin hükmü uygulanmıştır.

Nihayet Kurul'un 2021 ve 2022 tarihli Perakende I¹⁹ ve Perakende II²⁰ kararlarına bakıldığında ise, "*bilgi paylaşımına **aracılık** & fiyat geçişinde **koordinasyon***" eylemlerinin (vurgu eklenmiştir) topla dağıt kartelinden sorumlu tutulmak için yeterli olduğu ve bu sorumluluğun "*kartelden birlikte ve eşit derecede sorumluluk*" anlamına geldiği anlaşılmaktadır.

Buraya kadar yer verilen karar pratiği incelendiğinde kolaylaştırıcıya ilişkin olarak yeknesak bir yaklaşımın bulunmadığı, kimi kararlarda ihlalden bir sorumluluğu bulunmadığı sonucuna varılırken kimi kararlarda ise "diğer ihlal" kategorisinde sorumlu tutulduğu, kimi kararlarda ise kartel tarafları ile eşit sorumluluğun esas alındığı, bazı durumlarda Kabahatler Kanunu esas alınırken bazı durumlarda ise bu

¹⁶ Rekabet Kurulu'nun 13-67/929-391 sayılı kararı.

¹⁷ Detaylı bilgi için bkz : Yavuz, Şahin " Kabahatler Kanununun İştirake İlişkin Hükümleri Rekabet İhlallerine Uygulanabilir mi?" AÜHFD, C. 63, S.4.

¹⁸ Rekabet Kurulu'nun 21-13/174-75 sayılı kararı.

¹⁹ Rekabet Kurulu'un 21-53/747-360 sayılı kararı.

²⁰ Rekabet Kurulu'nun 22-55/863-35 sayılı kararı.

Kanun temelinde bir tartışmaya yer verilmediği görülmektedir. Bu bağlamda, yukarıda da işaret edildiği üzere kartel kolaylaştırıcı pozisyonunun, bir kabahat olan kartelde tabi olacağı yaptırım kategorisinin Kabahatler Kanunu çerçevesinde tartışılması önem arz etmektedir.

1.2 Kartel Kolaylaştırıcısının Kabahatler Kanuna Göre Kategorik Pozisyonu

Yukarıda da işaret edildiği üzere, Yeni Yönetmelik ile rekabet hukuku uygulamasına dahil edilen kartel kolaylaştırıcısının sorumlu tutulabilmesi için kartele “aracılık etme/kolaylaştırma” şeklinde tanımlanan maddi unsurun sabit olması gerekir. Daha sonra ise, bu maddi unsurun ceza teorisi kapsamında ne şekilde nitelenebileceği, hangi kategoride olduğu sorusuna cevap aranması gerekecektir.

Hukukumuzda kartellerin, aynı zamanda bir suç da olan kamu ihalesine fesat karıştırma istisnası dışında, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 2. maddesindeki ifadesiyle “kanunun, karşılığında bir idari yaptırım öngördüğü haksızlık” olduğu, bu nedenle hukuken kabahat olarak nitelendirildikleri tartışmasızdır. Bu durumda kartele “aracılık eden /karteli kolaylaştıran” teşebbüslerin cezai sorumluluklarının kategorik olarak belirlenmesinde de yine bu Kanun’un 3(b) maddesinde “ *Diğer genel hükümleri²¹, idarî para cezası veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren bütün fiiller hakkında, bu kanun uygulanır*” şeklinde öngörülen hüküm gereği yine bu Kanun uygulanacaktır. Bu da bizi, yukarıda Çorum Yapı Denetim dosyasında da işaret edildiği üzere, iştirake ilişkin tartışmalara götürmektedir.

Daha geniş bir değerlendirme çerçevesi çizilebilmesi amacıyla aşağıda öncelikle Türk Ceza Kanunu’nun “Suça İştirak” başlıklı 37. maddesine ve Kabahatler Kanunu’nun “İştirak” başlıklı 14. maddesine yer verilmektedir (Vurgu eklenmiştir).

“Suça İştirak

Faillik

Madde 37-

²¹ Kabahatler Kanunu’nun atıf bulunulan maddesinin (a) bendinde kanun yollarına ilişkin olarak özel kanun hükümlerinin bulunmaması halinde bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı kurala bağlanmıştır. Bu nedenle(b) bendi diğer genel hükümlere ilişkindir.

(1) Suçun **kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak** sorumlu olur.

(2) Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır.

Azmettirme²²

....

Yardım etme

Madde 39-

(1) **Suçun işlenmesine yardım eden kişiye**, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, onbeş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde cezanın yarısı indirilir. Ancak, bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez.

(2) Aşağıdaki hallerde kişi işlenen suçtan dolayı **yardım eden sıfatıyla sorumlu olur**:

a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek.

b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak.

c) Suçun **işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak**

Bağlılık kuralı

Madde 40-

(1) Suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir. Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın **kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır**.

²² Konuyu ilgilendiren bir bağlamı olmadığından metne yer verilmemiştir.

...

“İştirak

Madde 14- (1) Kabahatin işlenişine birden fazla kişinin iştirak etmesi halinde bu kişilerin her biri hakkında, fail olarak idarî para cezası verilir.

(2) Özel faillik niteliğinin arandığı durumlarda, kabahate iştirak eden ve bu niteliği taşımayan kişi hakkında da fail olarak idarî para cezası verilir.

(3) Kabahate iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir. Kabahatin işlenişine iştirak eden kişi hakkında, **diğerlerinin sorumlu olup olmadığı göz önünde bulundurulmaksızın idarî para cezası verilir.**

(4) Kanunda özel faillik niteliğini taşıyan kişi açısından suç, diğer kişiler açısından kabahat olarak tanımlanan fiilin, bu niteliği taşıyan ve taşımayan kişiler tarafından ortaklaşa işlenmesi halinde suça iştirake ilişkin hükümler uygulanır.”

Bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde yapılabilecek ilk tespit, Kabahatler Kanunu hükümlerinin Ceza Kanunu hükümlerinden farklı olarak iştiraki türlere ayırmadığı ve ancak kabahatin işlenişinin birden fazla kişi tarafından gerçekleştirilmesi halini öngörerek bu kişilerin her birini fail olarak kategorize ettiğidir. Ceza Kanunu ise suçun tanımında yer fiili birlikte işleyenleri fail olarak kabul ederken, azmettirme ve yardım etme şeklinde iki iştirak türüne daha yer vermekte ve en önemlisi bu kategoriler için farklı cezalar öngörmektedir .

İkinci olarak, Yeni Yönetmelik ile rekabet hukuku sistemine giren kartel kolaylaştırıcının “**aracılık etme/kolaylaştırma**” eylemi için Ceza Kanunu’nun sistematüğinde “yardım eden” şeklinde bir karşılığı olabileceği, ancak tek tip ve o da fail olma şeklinde bir sınıflama yapan Kabahatler Kanunu’nda kartel kolaylaştırıcının eyleminin karşılığını bulmanın olası görünmediği söylenebilir. Kabahatler Kanunu’nda böyle bir ayırım olmadığından, haliyle uygulanacak yaptırım açısından da bir farklılık gözetilmemiştir. Bu durum Yeni Yönetmelik’e göre karteli kuran, yani karteğe taraf olan ile kartelin kurulmasına aracılık eden/ kolaylaştıran arasında-ki bunlar ayrı tanımlar altında yer almaktadır- gözetilmiş ayrımı tamamen ortadan kaldırarak iki düzenleme arasında ciddi bir uyumsuzluğa neden olabilecektir. Bu

bağlamda örneğin, kartel bir suç olsa idi ²³- ki kamu ihalelerine fesat karıştırma açısından vaka budur- kartelin kurulmasını kolaylaştıran karteli kuranın ancak yarısı kadar ceza alabileceken ve bu ceza hiç bir durumda 8 yılı aşamayacakken, Yeni Yönetmelik ile öngörülen fiiller Kabahatler Kanunu'nda ayrı bir kategori olarak yer almadığından karteli kuran ile karteli kolaylaştıran teşebbüslerin her ikisi de “fail” olacaktır.

Kanımızca, kartel ve kartel tarafı tanımlarında değişikliğe gitmenin bir çok olumsuz boyutu olabileceği de göz önüne alındığında, bu durumun çözümü için kartel kolaylaştırıcısının kartel tarafı ile farklı bir cezai kategoride olduğuna ilişkin bir hükme Ceza Yönetmeliği'nde yer vermek isabetli olabilecektir.

Üçüncü olarak, Kabahatler Kanunu'nda öngörülen “Bağlılık Kuralı” gereğince kusur değerlendirmesinin her bir teşebbüse özgü olarak ve detaylı yapılmasının, sadece karteğe yardım eden kartel tarafı ayrımı açısından değil, kartel kuranlar arasındaki ceza adaletinin sağlanması açısından da önemli olduğu, bu nedenle tüm teşebbüsler için otomatik bir kusur eşitleme anlayışının isabetli olmayabileceği belirtilebilir.

1.3 Mehaz Uygulama Perspektifinden Kartel Kolaylaştırıcısı

Doğrudan çalışma konusu ile ilgili olmamakla birlikte, daha geniş bir bakış açısı sağlamak amacıyla mehaz uygulamadaki kartel kolaylaştırıcıya yaklaşıma da değinmenin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Komisyon'un bu çerçevedeki ilk kararı oldukça eski bir tarihe, 1980 yılına uzanmaktadır. Italian Cast Glass kararında²⁴ Komisyon, Fides isimli şirketin üretici değil, hizmet sektöründe faaliyet gösteren bir teşebbüs olmasına rağmen rekabetin kısıtlanmasını mümkün hale getirdiğini (rakipler arası bilgi akışı, varılan anlaşmaya uyumun sürekli denetimi, raporlama) ve bunu bilinçli bir şekilde desteklediğini belirtmiş ve ihlalden müteselsilen sorumlu olduğu sonucuna varmıştır.

²³ Kartellerin kriminalizasyonu ve Birleşik Krallık -Avusturalya uygulamaları hakkında daha detaylı bilgi için bkz : Coşgun, Hüseyin : “Criminalising Cartels: Theory and Practice In The UK and Australia”, Global Antitrust Review, 2013, s. 113-147.

²⁴ IV/29.869 — Italian cast glass <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31980D1334>

Bu kararda Fides'in rekabet hukuku açısından bir teşebbüs niteliğinde olduğu ve rekabeti bozan bir anlaşma içinde olduğu temelinde hareket edildiği, Yeni Yönetmelik bağlamında bir aracılık etme/kolaylaştırma ayrımının tartışma konusu yapılmadığı, nitekim ilgili teşebbüsün eyleminin yoğunluk düzeyin esas alınarak kartelin tarafları ile müşterek sorumluluk değerlendirmesine gidildiği söylenebilecektir.

Komisyon'un konuya ilişkin bir diğer kararı²⁵ ise Avrupa Adalet Divanı denetiminden de geçerek²⁶ hukuka uygun bulunan AC-Treuhand II kararıdır.

Avrupa Adalet Divanı kararında, özetle, AC-Treuhand'ın bir danışmanlık şirketi olup kartel tarafları ile aynı pazarda faaliyet göstermemesinin bir önemi bulunmadığını, alt pazar, üst pazar, komşu pazar gibi bir ilişkinin gerekli olmadığını, rekabet hukuku bağlamında bir teşebbüs olduğunu ve 81. Madde (şimdiki md. 101) çerçevesinde rekabeti bozucu bir anlaşmanın *"katılanı"* olduğunu, anlaşmanın yürütülmesinde *"esaslı"* ve *"ihlalin diğer tarafları ile benzer bir rol üstlendiğini"*, hatta *"taraflar arasındaki anlaşmazlıklarda arabuluculuk rolü üstlenerek sorun çözdüğünü ve taraflardan bunun karşılığında para aldığını"*, *"kanunsuz suç ve ceza olmaz prensibinin ihlal edilmediğini, çünkü 81. Madde (şimdiki md. 101) metninin açık olduğunu"* ifade ederek ilgili teşebbüse de idari para cezası uygulanmasını hukuka uygun bulmuş ve iptal talebini reddetmiştir.

Bu kararın da temelde, rekabete aykırı bir anlaşmaya taraf teşebbüs kriteri üzerine kurulduğu ve inceleme konusu bağlamında bir aracılık/kolaylaştırıcılıktan ziyade katılımın yoğunluğuna bakılarak bir faillik nitelemesi yapılması sonucuna vardığı söylenebilir.

2. İndirim Başvurularına İlişkin Değişiklikler

Yeni Yönetmelik ile getirilen indirim başvurularına ilişkin değişiklikleri (i) katma değerli belge sunma şartı getirilmesi, (ii) başvuru süresinin sınırlandırılması ve (iii) başvuru sonucunda sağlanabilecek indirim oran aralıklarının yeniden belirlenmesi olarak sıralamak mümkündür.

²⁵ Case AT.38559 https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/38589/38589_4952_3.pdf

²⁶ Case C-

19414/<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=5635B02055922DACA5AB373D93F063B6?text=&docid=170304&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=164414>

2.1 Katma Değerli Belge Sunma Şartı

Yeni Yönetmelik'e göre katma değerli belge, *“kurulun elindeki deliller dikkate alındığında, Kurulun karteli ispat etme imkanını güçlendirecek bilgi ve belge”* olarak tanımlanmış ve 6. maddenin 2. fıkrası ile *“ 5 inci maddeden yararlanılabilmesi için 1. fıkranın (a) bendi kapsamında sunulan bilgi ve belgelerin katma değer yaratan belge niteliğinde olması gerekir”* hükmü sevk edilmiş, aynı maddenin 11. fıkrasında ise bu koşulun sağlanmaması nedeniyle aktif işbirliği başvurusu reddedilen taraflarca sunulan bilgi ve belgelerin dosya kapsamından çıkarılacağı ve soruşturma sonucunda alınacak nihai karara dayanak yapılamayacağı kurala bağlanmıştır.

Öncelikle yapılan değişikliğin gerekliliğin tartışılabileceği düşünülmektedir. Yukarıda da işaret edildiği üzere Pişmanlık Yönetmeliği'nin yürürlükte bulunduğu yaklaşık 14 yıllık süreçte Kurul bir önaraştırma başlattıktan sonra yapılan, dolayısıyla kural olarak indirim başvurusu olarak değerlendirilebilecek, başvuruların sayısının 16 olduğu, yani ortalama yılda yaklaşık 1 başvurudan bahsedilebileceği göz önüne alındığında, böyle ilave bir koşul getirmenin başvurusu sayısını artırmaya katkı sağlamasının güç olduğu söylenebilecektir.

Diğer taraftan, yapılan değişikliğin mehzaz mevzuat ile uyumun artırılması bağlamında olumlu bir gelişme olduğu da belirtilebilir. Nitekim, AB Komisyonu'nun düzenlemesinde de bu koşul bulunmaktadır. Bu noktada, Yeni Yönetmelik'in katma değerli belge tanımının mehzaz ile (mehzazda doğası ve/veya detay düzeyi ifadesi vardır) özünde aynı olduğu²⁷ ancak sunulacak katma değerli belgenin niteliğine ilişkin olarak halen lafzi bir farkın bulunduğu, mehzazda sunulan belgenin katma değerinin “esaslı” olması aranırken²⁸, Yeni Yönetmelik'te böyle bir nitelendirme yapılmadığı görülmektedir. Kuşkusuz, bu nitelikte bir düzenlemenin kazuistik bir yöntemle kaleme alınması düşünülemez, ancak, örneğin Kurul'un elinde bir kartelin belli bir tarih aralığında 3 kez toplandığına ilişkin belge varken aynı aralıkta bir toplantının daha var olduğu belgesi ile gelen ve indirim talep eden teşebbüsün durumu tartışmalı olabilecektir. Nitekim bu yeni delil her durumda bir kuvvetlendirme olarak nitelenebilecek, ancak halihazırdaki 3 delil ile de kartel zaten ispat

²⁷ “The concept of ‘added value’ refers to the extent to which the evidence provided strengthens, by its very nature and/ or its level of detail, the Commission's ability to prove the alleged cartel” Commission Notice on Immunity From Fines In Cartel Cases , Para 25. ([https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006XC1208\(04\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006XC1208(04)))

²⁸ Ibid para 24.

edilebilecektir. İşte tam bu noktada “esaslı” katma değer sağlayan belge niteliğinin bir fark yaratabileceği öne sürülebilir.

Üçüncü ve yukarıda verilen örnekten bağımsız bir değerlendirme olarak, elbette otorite ile teşebbüs arasında sunulan belgenin katma değer sağlayıp sağlamadığına ilişkin fikir ayrılığının her zaman olabileceği, başvurusu bu temelde reddedilen bir teşebbüsün bu idari işlemin iptali için yargı yoluna gidebileceği ve bu hususun da bütün sürecin uzamasına neden olabileceği belirtilebilir. Hatta bunun bir ön aşaması olarak, teşebbüslerin katma değer sağlayan belgeye sahip olup olmadıklarını anlayabilmek için dosyaya giriş taleplerinde de bir artış olmasına da beklenebilir bir husus olarak işaret edilmelidir.

2.2 Başvuru Süresinin Sınırlandırılması

Önceki düzenlemeye göre önaraştırma açılmasından itibaren soruşturma raporunun tebliğine kadar olan başvuru süresi, Yeni Yönetmelik ile önaraştırma yapılmasına karar verilmesinden itibaren, soruşturma raporunun tebliğinden önce olmak kaydıyla, soruşturma bildirimin tebliğini takip eden üç ay şeklinde değiştirilmiştir.

Söz konusu değişikliğin sürecin hızlandırılması amacıyla sevk edildiği ve genel olarak makul olduğu söylenebilecektir.

2.3 İndirim Oran Aralıklarının Yeniden Belirlenmesi

Yeni Yönetmelik ile indirim oran aralıklarının üst sınırı ilk başvuran açısından değişmezken, sonraki başvuranlar açısından bir miktar yükseltilmiştir. Alt sınırlarda ise genel olarak bir düşüş söz konusudur. Aşağıda değişiklik öncesi ve sonrası dönemlere ilişkin olarak indirim oran aralıkları tablolarına yer verilmektedir.

Tablo-3 Değişiklik Öncesi Döneme İlişkin İndirim Aralıkları

İlk Başvuran	1/3	1/2
İkinci Başvuran	1/4	1/3
Diğer Başvuranlar	1/6	1/4

Tablo -4 Değişiklik Sonrası Döneme İlişkin İndirim Aralıkları

İlk Başvuran	%25	%50
İkinci Başvuran	%20	%40
Diğer Başvuranlar	%15	%30

3. Kartel Dışındaki İhlallere Yönetmelik Hükümlerinin Uygulanması

Yeni Yönetmelik'nin 10. maddesinde yer verilen “*Bu Yönetmelik kapsamında yapılan aktif işbirliği başvurularından Kurulca kabul edilerek, 6 ıncı maddenin altıncı fıkrası ve 9 uncu maddenin altıncı fıkrası uyarınca karara bağlananlar bakımından soruşturma sonucunda ihlalin kartel niteliğinde olmadığına karar verilmesi halinde bu yönetmelik hükümleri uygulanır.*” şeklindeki hüküm ile nihai olarak kartel niteliğinde olmadığı tespit edilen ihlal türleri için de tam bağışıklık veya indirim sağlanması yolunun açıldığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, işbu çalışmanın kaleme alındığı zamana kadar sadece 2 adet başvuru için böyle bir durumla karşılaşmış ve başvuruların biri 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin doğrudan uygulanması suretiyle tam bağışıklıkla sonuçlandırılırken²⁹, 1 başvuru ise Ceza Yönetmeliği kapsamında indirim uygulanması ile karara bağlanmıştır.³⁰ Bununla birlikte, her ne kadar bu zamana kadar bu nitelikteki başvurulara sayısal olarak oldukça düşük kalsa da, teşebbüslerin ihlalin niteliğinden tam olarak emin olamamaları nedeniyle bir başvuruda bulunma noktasında yaşayabilecekleri tereddüdün bertaraf edilmesi bağlamında söz konusu değişikliğin oldukça önemli ve pozitif bir ilerlemeye işaret ettiği söylenebilecektir.

III. YENİ DÜZENLEME İLE GETİRİLEN USULE İLİŞKİN DEĞİŞİKLİKLER VE GEÇİŞ HÜKÜMLERİ

²⁹ Rekabet Kurulu'nun 17-39/636-276 sayılı kararı

³⁰ Rekabet Kurulu'nun 13-70/952-403 sayılı kararı

Yeni Yönetmelik'in getirdiği usuli değişiklikleri (i) başvuru sahibine, eski yönetici ve çalışanlarının bilgisine başvurulmasının gerekmesi halinde bunun sağlanması için azami gayret ve özenin gösterilmesinin bir bağıışıklıktan /indirimden faydalanma koşulu olarak öngörölmesi ve (ii) görevli birimin tanımının değıştirilmesi olarak ifade etmek mümkündür.

1. Eski Çalışanın Bilgisine Başvurulabilmesi İçin Azami Gayret ve Özeni Gösterme Koşulu

Yeni Yönetmelik'te de eski düzenlemedeki kartel ile ilgili bilgi/belge sunma, bunları gizlememe, başvuruyu gizli tutma, Kurul'la nihai karara kadar aktif işbirliği yapma gibi genel yükümlölükler korunmakla birlikte, eski yönetici ve çalışanların bilgisine başvurulmasının gerekmesi halinde, teşebbüslere bunu sağlamak için azami ve gayret ve özenin gösterilmesinin yeni bir koşul olarak getirildiği anlaşılmaktadır.

Bu tür bir düzenlemenin doğası gereği zaten aktif işbirliğinin bir unsuru olabileceği, bu çerçevede kayda değer bir yeniliğin söz konusu olmadığı, yoruma açık hallerde teşebbüs lehine yorum ilkesinin benimsenmiş olduğu söylenebilecekse de, düzenlemede yer alan “azami gayret ve özen” ifadesinin subjektif bir yanı olduğu ve bu bağlamda rekabet otoritesinin bu koşulun sağlanmadığı gerekçesiyle başvuruyu reddetmesi riskinin teşebbüsler için belli bir düzeyde belirsizlik yaratabileceği ve sonraki aşamalar için de otoritenin bu tür kararları için iptal davalarının açılmasına neden olabileceğine dikkat çekilmelidir.

2. Görevli Birimin Tanımının Değıştirilmesi

Yeni Yönetmelik ile yapılan usuli değışikliklerden ikincisi aktif işbirliği başvurularını alacak “Görevli Birim”e ilişkindir. Daha önceki düzenlemede “*Bu Yönetmeliğin uygulaması için Rekabet Kurulu tarafından görevlendirilen ve Rekabet Kurumu internet sayfasında ilan edilen birim*” olarak tanımlanırken, Yeni Yönetmelik başvurunun yapıldığı aşamaya bağlı bir ayrıma gitmiş ve önaraştırma öncesi başvurular için Kartel ve Yerinde İnceleme Destek Birimi görevli iken, ön araştırma sonrası dönemde yapılan başvurular için incelemeyi yürüten mesleki daire görevli hale gelmiştir.

Yeni Yönetmelik'in Kartel ve Yerinde İnceleme Destek Birimi ile mesleki daireler arasındaki görev akışını daha pratik hale getirdiği, özellikle işleyişte olan doğrudan bir muhabata ulaşma noktasında faydalı olabileceği söylenebilir.

3. Geçiş Hükümleri

Yeni Yönetmelik'te öngörülen geçiş hükümlerinden ilki (Geçici Madde 1) indirim başvuruları için öngörülen 3 aylık sürenin bu düzenlemenin yürürlüğe girmesinden önce başlatılan soruşturmalar için uygulanmayacağını öngörmektedir.

İkinci geçiş hükmü ise Yeni Yönetmelik öncesi yapılan başvurulara ilişkindir (Geçici Madde 2) ve önceki düzenlemenin koşullar ve usule ilişkin hükümleri ile indirim oranlarına ilişkin hükümlerinden başvuru sahibi lehine olanların uygulanmasına devam edileceğini kurala bağlamaktadır.

Öngörülebilirliğin artırılması ve özellikle başvuran lehine yorum ilkelerinin benimsenmesi bağlamında geçiş hükümlerinin isabetli olduğu söylenebilecektir.

IV. SONUÇ

Aktif işbirliği uygulamalarının Türk rekabet hukuku sistemine dahil olduğu 2009 yılından bugüne kadar olan dönemde başvurulara ilişkin nicel verilere bakıldığında, genel olarak bu kurumdan beklenen faydanın sağlanamadığını söylemek mümkündür.

Bu nicel veriler arka planıyla ilerleyecek olan Rekabet Kurulu tarafından kabul edilen Yeni Yönetmelik'in esasa ilişkin değişiklikleri arasında en çok göze çarpan unsur, daha önceki karar pratiğinde durumu net olarak belirlenememiş olan, kartel kolaylaştırıcısının da pişmanlık/indirim yarışına dahil edilmesiyle özellikle topla dağıt karteli olarak nitelenen ihlallerde pazarın farklı seviyelerinde faaliyet gösteren teşebbüsler için külfet/nimet dengesinin isabetli bir şekilde kurulmuş olduğudur. Bununla birlikte, Kabahatler Kanunu'nun sadece fail olmayı esas alan, yardım edenin eylemini ve haliyle farklı kategorik cezasını göz ardı eden düzenlemesi ile Yeni Yönetmelik'in tanım gereği kartelin tarafı olan ve olmayan teşebbüsleri ayıran yaklaşımı ceza politikası /adaleti bağlamında önemli bir çelişkiye neden olabilecektir. Nitekim, Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre kartelin suç olduğu bir durumda kartelin kurulmasına yardım eden karteli kuranın cezasının yarısı ile

cezalandırılacak iken Kabahatler Kanunu bu ayrıma gidememektedir. Bu meselenin çözümü için, Ceza Yönetmeliği'ne kartel kolaylaştırıcı olarak nitelenen teşebbüsün tabi olacağı cezanın kategorik olarak daha az olmasına elverişli bir hüküm eklenmesi önerilebilir. Bununla birlikte, eyleminin yoğunluğu itibarıyla zaten fail olarak nitelenen teşebbüsler için ise elbette mevcut düzenleme yeterli olacaktır.

Yine esasa ilişkin değişikliklerden olan indirim başvurularında katma değerli belge sunulması koşulunun mehzaz mevzuata uyum anlamında isabetli olduğunun, ancak zaten oldukça az olan başvuru sayısının eşiği daha da yükseğe koyan bu düzenleme sonrasında artmasının muhtemel olmadığı ve otorite ile teşebbüsler arasında sunulan belgenin katma değer sağladığı bağlamındaki fikir ayrılıklarının yargı süreçlerini tetikleyerek bütün süreci etkileyebileceğinin düşünüldüğüne işaret edilmelidir. Bu konu ile ilgili bir başka husus olarak indirim oran aralıklarındaki değişikliklerden üst sınırın yükseltilmesine ilişkin olanların teşebbüsler lehine olduğu ve başvuru süreci için olumlu bir nitelik taşıdığı da vurgulanmalıdır.

Esasa ilişkin değişikliklerden bir diğeri olan yönetmelik hükümlerinin kartel dışındaki ihlallere de uygulanacağı şeklindeki hükmün, bugüne kadar sadece 2 örneği bulunsa da, ihlali nitelemede güçlük çekebilecek teşebbüsler için oldukça faydalı olabileceği değerlendirilmektedir.

Usule ilişkin değişiklikler arasında yer alan teşebbüsün eski yönetici ve çalışanlarının bilgisine başvurulması gerekirse teşebbüsün bu konuda azami gayret ve özeni göstermesinin bir koşul olarak düzenlemesi, her ne kadar bu durum genel işbirliği koşulunun doğal bir türevi olarak da düşünülebilse de, taşıdığı subjektif formülasyon ile yine uygulamada idari davalara neden olabilecek bir mahiyette görünmektedir.

Son olarak, yine usule ilişkin değişikliklerden olan görevli birimin başvuru yapılan aşamaya göre değişkenlik göstermesi hususunun pratik akışın hızlanmasına katkı sağlayıcı nitelikte olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Altun, Müçteba : “Kartellerin Ortaya Çıkarılmasında Kullanılabilecek Araçlar Bağlamında Rekabet Kurumu Uygulamasına Bir Öneri : İhbarcı Koruma ve Ödül Programları”, Rekabet Dergisi, C.19, S.1, s. 66-117.

Coşgun, Hüseyin : “Criminalising Cartels: Theory and Practice In The UK and Australia”, Global Antitrust Review, 2013, s. 113-147.

Gündüz, Harun : Rekabet İhlallerine İlişkin Soruşturmalar ve Para Cezaları : Rekabet Kurulu’nun 20 Yıllık Bilançosu, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2018, s. 186 vd.

OECD : Etkin Pişmanlık Programlarının Geleceği Raporu (<https://www.oecd.org/daf/competition/the-future-of-effective-lenieny-programmes-2023.pdf>)

Rekabet Kurumu 2009-2022 Yıllık Faaliyet Raporları (<https://www.rekabet.gov.tr/tr/Sayfa/Kurumsal/faaliyet-raporlari>)

Toprak, Dilan : Avrupa Birliği Uygulamaları Işığında Türk Rekabet Hukukunda Pişmanlık Programının Değerlendirilmesi, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, No: 176, Ankara 2020. (<https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/uzmanlik-tezleri/dilantoprak-20201006133204667-pdf>

Yavuz, Şahin : “Kabahatler Kanununun İştirake İlişkin Hükümleri Rekabet İhlallerine Uygulanabilir mi?” AÜHFD, C. 63, S.4.

Kurul Kararları

Rekabet Kurulu’nun 06-51/655-183 sayılı kararı.

Rekabet Kurulu’nun 07-07/43-12 sayılı kararı.

Rekabet Kurulu'nun 09-01/8-7 sayılı kararı.

Rekabet Kurulu'nun 09-57/1393-362 sayılı kararı.

Rekabet Kurulu'nun 10-60/1274-480 sayılı kararı.

Rekabet Kurulu'nun 13-54/755-315 sayılı kararı

Rekabet Kurulu'nun 13-67/929-391 sayılı kararı.

Rekabet Kurulu'nun 21-13/174-75 sayılı kararı.

Rekabet Kurulu'un 21-53/747-360 sayılı kararı.

Rekabet Kurulu'nun 22-55/863-35 sayılı kararı

Rekabet Kurulu'nun 17-39/636-276 sayılı kararı

Rekabet Kurulu'nun 13-70/952-403 sayılı kararı

AB Komisyonu Kararları

IV/29.869-Italian Cast Glass (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31980D1334>)

CaseAT.38559 AC-TREUHAND
https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/38589/38589_4952_3.pdf

Adalet Divanı Kararı

CaseC-194-14/P
<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=5635B02055922DACA5AB373D93F063B6?text=&docid=170304&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=164414>

